

דעות

החברה הערבית משתנה, תקשיבו להם

שאול אריאלי ות'אר אבו ראס • ד"ר אריאלי הוא ראש קבוצת המחקר "תמרור פוליטוגרפיה", העוסקת בסכסוך הישראלי-פלסטיני. ד"ר אבו ראס הוא מנהל המרכז ללאומיות משותפת במכון ון ליר, וחוקר החברה הערבית ב"תמרור פוליטוגרפיה"

20:00 • 14 במאי 2026

בתוך הכאוס, הקיטוב והשבר הפנימי בישראל, מסתרת תמורה טקטונית שרבים במיינסטרים היהודי, ובפרט במחנה המרכז-שמאל, מפספסים: החברה הערבית בישראל עברה שינוי פוליטי מואץ. במקום להסתגר מול ממשלת ימין קיצונית, שנתפשת כעוינת, הציבור הערבי רוצה להיות מעורב גם בנושאי חוץ ודורש מושב סביב שולחן קבלת ההחלטות.

סקר שערכו באחרונה פרופ' גלעד הירשברגר ופרופ' סיון הירש-הפלר מקבוצת המחקר "תמרור פוליטוגרפיה", מצביע על השתלבות אזרחית מעשית ושינויים חברתיים, לצד עמדות לאומיות מוצקות וביקורת על ניהול הסכסוך על ידי הנהגת המדינה.

"השד הדמוגרפי", ששימש כלי הפחדה בידי פוליטיקאים במשך עשורים, הולך ומתפוגג. שיעור האוכלוסייה הערבית מתייצב על 21.1% מכלל האוכלוסייה בישראל. במקביל לירידה בפריון, מתרחשת מהפכה בהשכלה הגבוהה. הערבים הם כיום כ-19% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון, וישנם כבר יותר מאלף דוקטורנטים ערבים (מתוך כ-12 אלף). דור חדש, משכיל, בטוח בעצמו ובעל שאיפות למוביליות, מעצב מחדש את החברה הערבית.

אחד השינויים הבולטים הוא ביחס לפוליטיקה ובפרט להשתלבות בקואליציה. למרות הניכור כלפיהם מצד השלטון, 70% מהמשיבים בסקר מקבלים את הכרעת הרוב ומעדיפים ממשלה שנבחרה באופן דמוקרטי, גם אם מדיניותה אינה מקובלת עליהם. אך המהפך האמיתי נוגע לרצון להשפיע: בעבר הדיון על ישיבה בממשלה ציונית היה טאבו. היום, 55.7% מהנשאלים מצהירים כי "בטוח שלא" יצביעו למפלגה ערבית שתצהיר מראש שתסרב להצטרף לקואליציה. הבוחר הערבי קץ בהסתגרות של המפלגות הערביות בספסלי האופוזיציה, ודורש מהן פרגמטיזם. כ-58% מהמשיבים מעוניינים בהקמת ממשלת מרכז-שמאל בהשתתפות מפלגות ערביות.

התמיכה בהשתלבות אזרחית אינה נובעת מעיוורון בנוגע למצבה של הדמוקרטיה הישראלית, ולא מבטאת התקפלות בנושא הפלסטיני. רוב הציבור הערבי סבור כי הדמוקרטיה בסכנה כל עוד נמשכת השליטה בשטחי הגדה המערבית. בניגוד לרבים במרכז היהודי, שמעדיפים להתעלם מהנושא, מבחינת רוב האזרחים הערבים לא יכולה להתקיים דמוקרטיה ליברלית מהותית לצד כיבוש השטחים, ועמדה זו צפויה להשפיע על הצבעתם.

הפער התפישתי העמוק ביותר בין המיינסטרים היהודי לערבי נחשף ביחס ל-7 באוקטובר: הסקר משקף עמדה שחובה להכיר: כ-90% מהציבור הערבי אינם תומכים בטבח שביצע חמאס, אבל כמעט 70% תולים את האשמה המרכזית לטבח בכיבוש. בניגוד לקונספציה הרווחת בקרב היהודים, לפיה עם ההתנתקות מעזה הסתיים הכיבוש ברצועה, הערבים מזהים את מדיניות הסגר והפרדת הרצועה מהגדה, כהמשך של שליטת ישראל ברצועה.

בעבר ישיבה בממשלה נתפשה כטאבו. היום כ-58% מהציבור הערבי מעוניינים בהקמת ממשלת מרכז-שמאל בהשתתפות מפלגות ערביות

כאן גם טמון המפתח לפתרון. הציבור הערבי נותר המחנה הרעיוני היציב והעקבי ביותר בתמיכתו בשלום: התמיכה בפתרון שתי המדינות גורפת ומגיעה ליותר מ-75%. עם זאת, בדומה ליהודים, הציבור הערבי תופש את ההיפרדות החד-צדדית מעזה כניסוי כושל. בניגוד לציבור היהודי, הוא נוטה להאשים את ממשלת ישראל בכישלון, מכיוון שהוא תופש את פרדיגמת ההיפרדות החד-צדדית כפתרון שלא עונה על הצרכים המהותיים של הפלסטינים: עצמאות וחופש תנועה.

בנוסף לעניין בדיון המדיני-ביטחוני, הציבור הערבי דורש היום שותפות בניהול מהלכים לאומיים: יותר משני שלישים מהמשיבים סבורים כי על הרשות הפלסטינית לנהל את רצועת עזה ב"יום שאחרי" המלחמה, ורובם מצפים ממנהיגיהם בכנסת לקחת חלק פעיל בעיצוב המדיניות בנושא. הדרישה להשפעה התרחבה מסוגיות של תקצוב ואלימות בתוך החברה הערבית, לחתירה לשותפות גם בעיצוב מדיניות החוץ והביטחון.

סוגיה רגישה נוספת היא שאלת חראם אל-שריף (הר הבית). כ-95% מהנשאלים קובעים נחרצות כי ההר צריך להישאר בשליטה מוסלמית. נתון זה מבהיר את הרקע להתלקחויות אלימות בעבר, מאירועי אוקטובר 2000 ועד מבצע "שומר החומות" ב-2021, שפרצו במקביל להטלת הגבלות על מסגדי הר הבית. אבל כאשר הנשאלים התבקשו לשקול הקמת מדינה פלסטינית שהריבונות בהר הבית תעבור אליה — מהלך שעשוי לחייב את אזרחי ישראל הערבים לעבור גבול בינלאומי בשביל להתפלל במסגד — התמיכה ברעיון צנחה ל-63.5%. נתון זה מראה כי למרות זהותם הדתית העמוקה, רוב אזרחי ישראל הערבים חשים זיקה עזה למציאות הישראלית, ואינם ממהרים לוותר על הנוחות או על הגישה החופשית לחראם אל-שריף, הנגזרות מהיותם אזרחי המדינה.

גם ביחס למלחמה עם איראן הציבור הערבי מפגין קריאת מציאות מפוכחת: בעוד שהוא חצוי כמעט לחלוטין בשאלה האם המלחמה תתרום לחידוש תהליך השלום מול הפלסטינים, רוב ברור מעריך

שהעימות הנוכחי יוביל דווקא להרחבת "הסכמי אברהם" עם מדינות ערב. כלומר, הציבור הערבי מעריך נכונה את עוצמת הבריתות האזוריות של ישראל עם העולם הערבי הפרגמטי, גם אם הוא נותר ספקן לגבי ההישגים שניתן להשיג בזירה הפלסטינית בעקבות המלחמה.

סקר זה מנפץ שורה ארוכה של מיתוסים: החברה הערבית אינה מנותקת, ואינה קהילה מסתגרת השוללת את קיומה של מדינת ישראל, ובוודאי איננה גיס חמישי. זאת חברה שעוברת תהליכי השכלה מואצים, ומתנגדת לטרור, אך עומדת על דרישתה לסיום הכיבוש כערובה יחידה לדמוקרטיה הישראלית. יותר מכל, זוהי חברה הדורשת בפירוש להיות שותפה מלאה בהנהגת המדינה.

אם מחנה המרכז-שמאל, או המחנה הדמוקרטי כולו בישראל, חפץ לחזור אי פעם לשלטון ולהבטיח את עתיד המדינה, עליו להפסיק להתייחס לציבור הערבי כאל מנדטים שנועדו לשמש רשת ביטחון בלבד, או לחלופין כאל איום שיש לנהל. עליו להתחיל לראות בהם שותפים אסטרטגיים ופוליטיים לבניית חלופה שלטונית — תוך חלוקה הוגנת של המשאבים פנימיים, עיצוב מתווה ה"יום שאחרי" בעזה והחזרת פתרון שתי המדינות לדין הציבורי. זהו רגע היסטורי שבו הבוחר הערבי מושיט יד לשותפות קואליציונית אקטיבית. מי שימשיך להתעלם מהיד המושטת, יגזור על עצמו עוד שנים רבות של ישיבה באופוזיציה.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

ערביי ישראל

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ